

Արդէն Եւրոպայի զանազան կողմերու հետ թղթակցելով վաճառքները առանձին գներով են : Մասնաւորապէս քրոշէի ձեռագործաց համար առանձին գները : Տեսնելու արժանի է չափաւոր եկած Հայաստանի մեծադիր մէկ ձեռագործ գրաւիչ պատկերը, պոյսձառ դոյնելով մամալոծ կրտաւի վրայ :

Գին 460 ֆրանք :

տի և լինի վե սերայընը և հայրնին զեվ-
քի վե քեյֆի իշին, էօրֆէն թէրք Ի-
տէր, վե գաճի զաղէթ ա Յար տիւ
Պօսֆօր կիպի գաղբայտա օնլարա պար-
պար չաղբարպիլի :

Օրասը պաղչէ ետբըլըր իսէ, Աւ-
թընը տայիլէ կիւզէլէշի իմիշ . վաճ
վաճ վաճ, մէկէրի Աւթընը տայիլէ-
նին հէր իշի պիթմիշ, սօգաղարը գալ-
տըրըմլարը ետբըլըշ, սիւրբիւլմիշտէ
... իշիմիզ եալընը պաղչէ մի եա-
բըլմահա գալմըշ տըր :

Մէզքիւր զաղէթա եզգարէն,
մէզքիւր գապիւթանըն օլ հալտէ
գալմասըլլա, կիւեա հալա պօղուլուր
իմիշ, սէպէպ . պիզ պուռնու սէպէ-
պինի անլաեամատըգ, պէլքի մէզքիւր
պէնտի եազան մուհարրիլին գափա-
սընտա միւնտէրիծ տըր :

Հալա պօղուլմագ իշին, ճէնազէ
տէֆն իտիլմէլի տըր, հալ պու քի չէնտ
սէնէտէն պէրու ճէնազէ տէֆն իտիլ-
մէք օլմատըլընը. ճիւմէ ալմալ պիւ-
մէքտէ տըր, էկէր Յար տիւ Պօսֆօր
պիլմէեօր իսէ, աճըրըգ քէնտուլի . եօգ
էկէր պիլիեօր իսէ, գալմիւնի տիւշիւ-
նէրէք օլնաթմալը տըր. հէմտէ օրա-
սը գաթէն պիւր նէվի պաղչէ տըր, պիւր
կիւզէ օլման տըր. պուռնուտա գա-
թինալար, քիմ սէօլմիշ տըր Յար
տիւ Պօսֆօր քի, էրմէնիլէր, օրասը-
նը Աւթընը տայիլէնին ետբաճաղըն
տան զիեատէ կիւզէլ չէյլէր ետբա-
մազլար, մէկէրի պիզ քէնտիմիզ, քէն-
տի միւրքիւր իւզէրինաէ պաղ վե պաղ-
ճէ ետբաճաղմիւրը, վե մէկէրի պիզ,
քիլիսէ, մէքթէպ, էվ վե գաճագ եա-
բաճաղմիւրը, պու կիւնքի կիւն իքի
եիւզ պին լիւրա գըլմէթի օլման պիւր
արաս իւզէրինտէ, քիմ իսթէտիլի կիւ-
պի կիւզէ կիւզէլ չէյլէր ետբաճաղ-
րէք ալէա ետբապիլիլի, վե չօգ տէ-
ֆատա միւրտա վե արուլ իթմիշիզտիւր,
լաքին, մէզքիւր տայիլէ, թա էվզիւ-
տէն պէրու, մահէլի մէզպուրու, էր-
մէնիլէրին պիւր չալլըն թարաֆընա կէ-
թիլէրէք, գապի իթմէքիլի գուրմուշ
օլտուղունտան, հիշ պիւր տէֆա նիզա-
մէն լազըմ կէլէն ռուսսաթնամէյլի
վիւրմէք իսթմէմիշ տըր, վե միլլէթտէ
էմիլ պասիլթէթի րիայէթէն, շիմաիյէ
գատար կէրիլ թէհամմիւլ իթմիշ իսէ
տէ, արթըգ պու աէֆա պըչագ քէմիկէ
տաեաեաղընտան, Չաթը հազըթի
Շաճանէյլ թաճիզ իթմէկէ մէզպուր
օլմուշ տուր :

Չէնիլիլ գուեուտա պիւր կէնիշ եէր
կէօսթէրիլէպիլէճէկիլ լազըրտընա կէ-
լինտիքտէ, մէզքիւր զաղէթա պիւ-
տիլիլիլ քի, էվզիւ գօր իլէ թըրամ-
բա օլմագ, վե իքիւնի, թէքլիլի ա-
լա քիլ տէյիլ տըր, գանդի շաչքըն
քէնտի էլմասընը սըրչա իլէ տէյիլիլ .
էկէր, պու էֆքարը քէնտուլի լօթիք
կէօրիւմէքտէ իսէ, պիզտէ քէնտուլի
թէքլիլի իսէրիլ քի, ետբընտան թէ-
զի եօգ տուր, պուեուրտան կէլին,
չըգարաճաղը զաղէթալարը, տէօրթ
աղըրըլընտա պագգալ քեաղըտը իլէ,
վե եախօտ արգասընտաքի բալթօեու
պիւր պօղչէ էսկի ապալար իլէ տէյիլ-
թիլիլիլ, վե էկէր Պէյօղուտա սէ-
քիլ արընը պիւր գըլմէթիլ արասը վար
իսէ, քէնտիլիլէ գաղբըլըգ, ֆեա-
ղըտանէ տէրէսինտէ 800 արընը պիւր
արաս կէօսթէրէլիլ, վարըն ալէա
պիւր գանդագ ետբաճաղը գըշ եազ սէ-
ֆայիլ իսթթըր իւզրէ էօմիւր կէլիլիլին :

Յար տիւ Պօսֆօր, էրմէնիլէրին,
իքի եիւզ պին լիւրալըգ պիւր միլլէրի-
նի, պատիհալա, վե էօրֆէն վիւրմէք

իսթէմէտիլէրինէ գարը, առալէթ-
սիզլիլի իրթիքեապ իտէրէք, պար-
պարըգ տըր տիմէքիլի քիւթաթալը-
ղընա չըգըլմագտան իսէ, հալէա պու
կիւնէ գաւտար, Պէյօղուտան էն պիւ-
լիւք ճատտէսինտէ վագը օլման էվլէ-
րին սահիպլէրինէ, քէնտի խանէլէրի-
նի, եալընըգ պիւր գալ արընը իշէրի
չէքմէտիլէրին, վե մէմէքթիլին կիւ-
զէլիլիլին, վե հալմանըն թէմիզլիլին
մուհիպ օլմատըլարը իշին, պարպար
սըֆաթընը վիւրմէքիլիլէ ճէսարէթ իթ-
միշ օլաա իտի, աճէպա, տահա գիեա-
տէ պիւր մէրտիլիլ իթմիշ օլմագը իտի,
իմտի, Յար տիւ Պօսֆօր, պիւր
քէնտի թարաֆըլտան իսպէր վի-
րիլիլ քի, էսկի պարպարըլը իթմիշ
օլմամագ իշին, հայտէ մահէլիլ մէզ-
պուրու պիւր ումուլ պաղչէսի ետբա-
րալըմ, վե պիզտէ քէնտիլիլ իլէ գօլ
գօլա վիւրէրէք, պիւր կիւն իշինտէ սէ-
ֆայիլ իսթթըր իւզրէ կէլէլիլ, լաքին,
պուեուրտան սաթըն ալմագըլըր թէք-
լիլիլ իթմին, բազարըլըգ կիւրիլիլիլ,
միլլէթի գաճաղըլարը, լաագալլ տէ-
յիլիլ օլման իքի եիւզ պին լիւրալը
բէ-
չինան էտա իտէլիլ, չէրան վե նիզա-
մէն գաթի ֆէրաղ իտէլիլ. վե իսթէ-
նիլէն պաղչէյլ տէ ետբալըմ. եօգ, է-
կէր միւրտալը պատի հալա վիւրտիլմէք
իսէ, էվզիլա, չու թագ սիմտէքի քէն-
տի մէզարըլըլարընը վիւրմէքիլիլ նա-
սիհաթ վիւրմէք, վե էկէր քէնտի միլլէ-
թիտէ վիւրմէք իսէ (նաթըլ քի վիւրմէքիլ
տըր), պարպարընը տէսին տէ, սօնրա
քէնտուլիլէ կէօրիւլէլիլ :

Յար տիւ Պօսֆօր տուա իթմէլի տիւր
քի, էրմէնիլէր, սահիհէն, քէնտի սէօլ-
լէտիլի կիւպի պարպար տէյիլիլ տիւր,
եօգսա, էկէր պարպար օլաա իտիլէր,
հալիլլէ քէնտիլիլէ պաղչագ տիւրիլի
պիւր մուսմէլէ իտէր իտիլէր :

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՆՈՅԸ
1873

ԹՈՒՆԱԿԱՆԻՆ
Ընդարձակ տպագրութիւն
Կարապետ տէֆէնտի Կ. Ղազարոսեա-
նըն պու էսէրի, տօղրուտա ումուլմիլ-
լէթիլիլ թէլէքքիլէր պօրճու իլլէսէ
ճալիլ տըր, չէօլլէ քի, մէզքիւր Տա-
րեցոյցուն հէր նէ գատար էվլէլիլ պիւր
ուֆաղը չըգըլ իտի իսէ տէ, պու քէր-
րէ 260 սահիֆէտէն իպարէթ օլտուղու,
վե ատէթա պիւր քիլթապ չէք ու ճէ-
սամէթիլիլ տէ պուլունտուղու հալտէ,
րունիմայի զուհուր օլմուշ տուր :

Մէզքիւր տարեցոյց, միլլէթիլիլ
իշին, տիւնեատէ էն մէհուր օլման Աւ-
մանագ տը Կօթա նամ տարեցոյցն եէ-
րինի թուլթա սէգտ տըր, զիւրա, էն.
վայիլ թափսիլիլ վե մէնֆաթթըլ մալու-
մաթլար տէրճ իթմէքտէ տըր :

Մէզքիւր մէտհէ չաեան տարեցոյց
չու աթիլտէքի սուրթիլթա թագաթիլի
տիլմիշ տըր. եանի,

Տարեկան տարեցոյց
յաճախակագրալան »
Աստեղագիտալան »
Պարտիզպանալան »
Վաճառականալան »

Քաղաքալան »
Վիճակագրալան »
Թիւրքիա,
Կոստանդնուպօլիս, և
Ազգային վիճակագրութիւն :

Մէհուրիլ
Գին միոյ օրինակի 1/2
Ոսկեզօծ փառակագմ (բնտ. թղթ.) 1
Կաշեկագմ և Բարիքեան
ամենանոր փառաւոր կաղմով » 1 1/2
Մետաքսակագմ փառաւոր » 2 1/2
Վաճառելի ի հաշիւ Հեղինակին մաս-
նաւորապէս առ Գաֆաֆեան Եղբարս.
Չագմագճը փողոց. — Գ. Ֆրէնկեան,
Ուզուն չարը փողոց. — Ս. Հ. Վայս,
Մեծ փողոց Բերայի. — Քրիսթիան
Ռոթ, անցք Հաջորդու ի Բերա :

ԱՐԱՄԵԱՆ ՄԵՆ ՏԱՐԵՆՈՅԸ
1873
ԱՐԱՄԵԱՆ ՓՈԳՐ ՏԱՐԵՆՈՅԸ
1873

Մէզքիւր օրացոյցար տտիլ բէք
կիւզէլ սուրէթտէ թագ իտիլմիշ օլապ,
իսթիլիլ միւրիտ մալիմաթլար տէրճ
իթմէքտէ տըրէր :

Տօղրուտա միլլէթիլիլ, օրացոյց ճի-
հէթիլլէ, լաեքըլը սուրէթտէ թէ-
գատիլմ իթմէքտէ, վե գըրգ բարա
վե իքի իւշ զշ, իլէ, հէր քէս էնվայիլ
մալիմաթլար ալմագտա տըր :

ՏԱԽԻԼԻՑԷ

ԹԻԻԹԻԻՆ ՐԵԻԹԻ
ԿԵՍՏՐԻԻՔՏԷՆ ԳԱԶԸՐԸՆԱՆ ԹԻԻԹԻԻՆ
ԸՍԹԱԹԻՍԹԻՆ

Պէյօղու վե Գալաթտա ոսթըլան
թիւթիւնլէրէ, Րէթի թարաֆընտան
մէհուր օլման գաթ, թիւթիւնին, կէ-
քէք խաթանպօլտա վե կէրէք ճիւթ-
լարընտա սաթըլմասը վե սարֆ օլու-
մասը հագգընտա զայէթ թօլագ պիւր
ըսթաթիլիլիլ. ետբմըշ տըր : Տիւրէք-
թօրը միւմալիլլէ, միւշթիլիլիլին
մէգտաթընը վե պուշարտան հէր պի-
րինին գալ զշ լուգ թիւթիւն ալաթգ-
լարընը, մուայեհն պիւր վագըլագ գա-
տար պիւր եէրէ իշարէթ իթմէլէրինի,
Րէթի տալիլիլ տէ պուլունտան քեաֆ-
ֆէյլ թիւթիւնիլէրէ էմր իսէր :

Իշթէ օրթա հիսապալա, չու աթիլտէ-
քի մալիմաթլար ալընմըշ տըր, չէօլլէ
քի, կիւնտէ 86 000 քիլի թիւթիւն ա-
լապ, հէր պիւրի 43 բարալըգ թիւթիւն
ալմագտա, տիմէք տըր քի Րէթիլին
կիւնլիլէք հաթըլթը, 910 լիւրա եա-
գըն պիւր մէպալա պալիլ օլմագտա
տըր :

Պու պատէ թիւթիւնիլէր տօղրու
հիսապ վիւրմէմիլլէր տըր տէյիլ զանն
օլունտուր : Չիւնքի, իսթանպօլտա Րէ-
թի ուսուլի իհտաս օլունտուղու վա-
գըլ պիւր էլիլիլ հիսապ իտիլիլիլ տէ,
իսթանպօլ վե ճիւթար մահէլիլիլ տէ,
գաթը, էքքէք, չօնուգ վե իսթիլեար
ճէման 300 000 քիլի թիւթիւն իլէն
պուլունտուղու թէպէյիլիլ իլլէմիշ
տըր, տիմէք տըր քի 140 պին քիլի,
Րէթիլ թիւթիւնիլ իլմէյիլ, սայիլ թիւ-
թիւն իլմէքտէ տըր, իշ պու 140 պին
քիլի չէօլլէ թագաթիլ օլունտապիլիլ, եա-
նի, 60 պին քիլի Րէթիլին իհտասըն-
տան էվլէլ թէտարիլ իթմիշ օլունտ-
լարը թիւթիւնիլ իլմէքտէ տըրէր, վե
80 պին քիլիտէ գալագ թիւթիւն գու-
լանմագտա տըրլար : Հէր նէ գատար
սահիհ սուրէթտէ պէլլի տէյիլ իսէ տէ,
ֆագաթ էօլլէ գաճն օլունտուր քի, իս-
թանպօլտա վե ճիւթարլարընտա, 2000է
եազըն ատամ, կէօմիլիլ տէն թիւթիւն

վե յիկարա գալըրտագ կէլինմէքտէ
տըր :

Քիւրօլէ—Քիւրօլագ իսթթընըն
իշ պու բէնճէմպիլի կիւնիլ րէսմէն քիւ-
չատ օլունտուղու, Րուլէլի տէմիլ եօ-
լուն իլլէթիլիլ գուլմանեաթ թարա-
ֆընտան պիլիլիլիլ տըր :

—Էտիլնէտէն իտիլպէնէ օլման իսթթ
տալիլ իտիլմաթէլիլ օլմուշ օլտուղուն-
տան, ալաթրալա գեկտ. 20 տա պիւ-
րինի արապա գաթարը, իտիլպէնէ
գատար կիլթիլ տըր :

—Րուսիա սէֆիլիլ ժէնէրալ ինեա-
թիլլէլ ճէնապլէրի, հէր նէ գատար
քեաթիլէն քէսպի իֆագաթ իլլէմիշ ի-
սէ տէ, հէնուգ սէֆարէթիսանտէն
տիշարը չըգմամագտա տըր :

—Բարիսին մէհուր պանքըրէրին-
տէն Մ. Տարիւ, Յաղըլ Մուսթաֆա
բաշա հաղրէթլէրինին սըրր քեաթիլիլ
վաթիլ էֆէնտիլ իլէ պէրապէր, իշ պու
սալը կիւնիլ Տէրսատէթէ վաթըլ օլ-
մուշ տուր :

—Պապը ալի նէգտինտէ իրան սէ-
ֆիլիլ նասպ օլունտան ժէնէրալ Մահսին
իսանըն եազընտա Տէրսատէթէ վա-
թըլ օլաճաղը պիլիլիլիլ տըր :

—Եունան սէֆիլիլ Մ. Սիմօս ճէ-
նապլէրի, Րուլարըն իշնուլը կիւնիլ,
Ֆէնէրաթիլ Րուլ քիլիլիլիլիլ կիտէ-
րէք, բաթրիլ հազըթլէրինին թագ-
տիս իլլէտիլիլ գուլտաթը չէրիֆտէ հա-
ղըր պուլունտուղու տուր :

—Նէօլօղու նամ Րուլ գաղէթաթը-
նըն պէեանընճա, իսթանպօլտա իս-
քեան իտէն պիւր չօգ միլթէպէր Պուլ-
կարար, էվկարը իլէ ինսիլիլիլիլիլ
գաթ իտիլիլ, եէնիլտէն Րուլ քաթիլիլ-
նի թանքեաճաղար իմիշ :

Ագապեան վարժարան չալիլտանը
թարաֆընտան, ինկիլիլիլիլ թէրճէ-
մէ իտիլիլ օլման չու աթիլտէքի պէնտ-
լէրի, պէրայիլ թէլիլիլիլ տէրճ իտէ-
րիլ :

ԽՈՐԱՄԱՆԿ ԴԱՆԱԿԱՎԱՃԱՌ ՄԸ
Լօնտօնի մէջ Չարին—Գրօս Կոչուած
տեղը, Կարոլոս Ա. ի շատ գեղեցիկ մէկ
ձիւաւոր պղնձէ արձանը կայ : Յեղափո-
ղութիւնէն և յիշեալ ինքնակալին գըլ-
խատութիւնէն վերջը, նոյն արձանը վար
աւելուեցաւ և դանակաւաճառի մը
ծախուեցաւ, որոնոր զանիլ քայքայելը
իւր վրան առաւ : Եւ անմիջապէս շատ
դանակներ և պատառաքողներ շինեց
պղնձէ կոթով և զանոնք իւր խանութ-
իլ մէջ իցոյց դրաւ իւր նոյն արձա-
նին պղնձէն շինուած, որ նոր կը կար-
ծըր թէ դանակաւաճառը հալեցու-
ցած էր : Անոնք անչափ չուտով ծախու-
աւելուեցան մեղեալ ինքնակալին թէ
բարեկամներուն և թէ թշնամիներուն
կողմանէ, որ դանակաւաճառը քիւ-
տենէն հարստանալով գործէ ետ քաշ-
ուեցաւ : Թագաւորութեան վերահաս-
տատութիւնէն քիչ մը ետեւ, յիշեալ
դժբաղդ թագաւորին անուանը նոր
արձան մը կանգնել առաջարկուեցաւ :
Դանակաւաճառը ասիկա լսելով, կա-
ռավարութեան իմացուց թէ ինքը կըր-
նար զանոնք արձան մը ձուլելու աշ-
խատանքէն և ծախքէն ազատել, ու-
րովհետեւ հինը տակաւին պահած էր,
և չափաւոր գինով մը, կուգեր իրենց
ծախել : Սակարկութիւնը լնացաւ, և
արձանը, որոնոր գաղտնապէս պահած
էր վերստին Չարին—Գրօսի մէջ եղած
իւր պատառաքողանին վրայ դրուեցաւ,
ուր մինչև հիմա կեցած է :

Աշակտուհի. Ագապ. Վարժ.
Աշակտ. Յակոբեան

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԲԱՐԵՆԱՄՈՒԹԻՒՆ

Աղքատ մեծաքանակությամբ մը որ մեծ ընտանիք մ'ունէր և երկայն ձմեռուան մը միջոցին խիստ շատ անգամ ամենաբաւական թշուառութեան վիճակի մը մէջ կը գտնուէր: Երբեք տկարացած որ չէր կրնար իր անկողինէն դուրս ելլել: Ի զուր ջանալով գործ փնտռելու համար ոտքի վրայ ելնելու, մարած ինկաւ իրեն կնոջը քովը որ ան ալ վերանգաւոր կերպով հիւանդ էր: Իրենց տասներկու տասներեք տարեկան մէկ աղջիկը իրեն մօրը վրայ կը հակէր, և կը ջանար սիրով արգիլել իւր փոքր եղբայրները որ իրենց ծնողքը անհանգիստ չընեն: Բոլոր ընտանիքին հոգը այս աղջկան վրայ մնացած էր:

Իրենց պէտքերը հայթայթելու համար վաղեց մերձակայ Գիւթուկեան Բնակարանէն գրաստունը դիմեց, որով հետեւ իմացած էր որ հոնկէց կրնայ օգնութիւն գտնել, բայց յիշեալ Բնակարանէն տեսուչը իրեն հետեւեալ հրամանը տուաւ «Քանի մը օրէն կըրկին հանդիպեցէ՛ք» աղջիկը այսպէս վաշտուելով որոշեց մուրալու: Աւագ անօգուտ յոյս . . .

Ի զուր խոնարհ և պարկեշտ խնդրերէն կը մատուցանէր. ունեւ մինչև անգամ սպառնացան ոստիկանութեան քաղ զինքը: Տեսած տմարդութենէն և ցուրտէն պաղած, տխրութեամբ տանը ճամբան ձեռք առաւ: Իրեն պզտիկ եղբայրները զինքը կրկին տեսնալուն պէս, իսկոյն «հայ, քոյր մեզի հայ տուր» աղաղակեցին, խեղճ աղջիկը տղաքներուն ճիշդ լսելով «հիմայ հացագործէն նկանակ մը կը բերեմ ձեզի» պոռայ և ցնորեալ եղանակով մը, վազեց մօտակայ խանութ մը, նկանակ մը յափշտակեց և վաճառելով փախաւ . . .

Բազմութիւն մը իսկոյն զինքը պաշարեց, և իր ձեռք ձգած հացէն զորկուեցաւ, և ոստիկանութեան գործակալաց յանձնուեցաւ իր ոճրին պատասխանը տալու համար:

Խեղճ աղջիկը ամբողջին վրայ դարմաղման և յուսահատութեան ահարկ մը ձգած ատեն, իր հասակը ունեցող աղջիկ մը տեսաւ որուն անոյշ և քաղաքի զէմքը յուսոյ աղօտ ճառագայթ մը ձգեց իր յուսահատ մտքին վրայ, և մօտեցաւ այն անծանօթին որուն դիմաց գծագրութիւնը բարեբաւութեան լոյս մը կը ցոլացնէր և հեծկըտանօք խառն փախուցող մը, իր ծնողքը հասցէն անոր իմացուց:

Մինչդեռ աղքատ ընտանիքը պակասութեանց և յուսահատութեան տազնապնդում մէջ էին, քայլի մը իրենց սենեակին մօտենալը լսուեցաւ: Ուրախութեան աղաղակ մը հանեցին գծագրութեանց... աղջիկ մը քերեցաւ դուռը—այն իրենց աղջիկը չէր, այլ պղծատիկ հրեշտակ մ'էր, վարդային այտերով և ոսկեգոյն մազերով և ուտելիքի փոքրիկ զամբիւլ մը կը կրէր: «Ձեր աղջիկը հաւանակաւ չէ որ այս օր տունը վերադառնայ» քսաւ նա «գուցէ վաղէն ալ ի վերադառնար. մի վախ՛նաք, աղէկ է ան, զուարթ եղիք, և կերէ՛ք ինչ որ նա միջոց մը գտած է ձեզի շրջակայ»: Ու յետոյ տասը ֆրանկ—նոց ոսկի մը դրաւ ընտանիքին մօրը ձեռքին մէջ, և իսկոյն անհետացաւ:

Բայց այս տասը ֆրանկը ինչպէս ձեռք ձգուեց էր, ինչ միջոցաւ այս փոքր աղջիկը կարող եղած էր այնպէս անակնկալ կերպով այս տպերանիկ ընտանիքին ծառայելու, ասիկայ պիտի

պատմենք: Ոսկեգոյն խոպոպիքներով իրեն ուսերուն վրայ ինկած մազերը իր դրացիներուն զմայլումը գրգռած էին, և ասոնցմէ մէկը որ մաշ շտկող մ'էր, յաճախակի քսած էր, անոր իր տանը առջևէն անցած ատենը, «սիրով քսան ֆրանկնոց ոսկի մը կուտամ այդ գուլիս մը գեղեցիկ մազիդ համար»:

Երբոր բարիք ընելու առիթը ներկայացաւ, այս մարդասէր պղծտիկ արարածը որ ստուկ ձեռք բերելու միջոց մը չ'ունէր, յիշեց այն մարդուն խօսքը, փնտռեց գտաւ անոր տունը, և քսեւ իրեն. «դուք առաջարկած էք գնել իմ մազերս քսան ֆրանկնոց ոսկի մը. հիմայ ես պիտի ծախեմ զայն ձեզի, բոլորն ալ շուտով կտրեցէ՛ք հանցէ՛ք»: Դուռը բռնեւ և մեծ աճապարանքի մէջ եմ: Մարդը պարագային եղականութենէն զարմացած մանրամասն տեղեկութիւն խնդրեց և մարդասիրական տրամադրութեան տէր մէկը ըլլալով այնպէս կեղծեց որ իբր թէ առաջարկեալ պայմանները ընդունեց, տուաւ անոր տասներեք ֆրանկ և յաւելցուց որ քանի որ աճապարանքի մէջ էր, կրնար ուրիշ անգամ մը գալ իրեն մազերը կտրել տալու:

Աղջիկը ընտանիքին օգնութեան հասնելէ ետեւ ուրախութեամբ տուն գնաց և պատմեց բոլոր դէպքը իրեն խռովեալ բայց երջանիկ մօրը որ սիրոյ համբոյրով և ուրախութեան արցունքներով հատուցում ըրաւ իրեն:

Այս գեղեցիկ խաղին վախճանը կըրնանք հիմայ կարծիքով գտնել: Աղքատ ընտանիքը վերադառնալու իրենց աղջիկը և անոր հետ միատեղ իրենց խոնարհ բնակարանը վերադառնալու օրը յուրեմէ միջոցով անհետացաւ:

Թարգմանեց յԱճԳՂԻԲԵՆԷ Աշակերտութիւն Ազգայնական վարժարանի Պէտքերի Աւելցանեան

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՏՈՄԱՐՆԵՐԸ

Մինչդեռ Լատինացիք մտան Նոր տարւոյն մէջ և 1873 թուականաւ շրջանորոշեցին զիրար, ինչ պատճառով որ Յոյնք և Հայք տակաւին տասն երկու օր սպասեն նոյնք ընելու: Այս ցուցնելէս առաջ կաշնդի վրայօք տեղեկութիւն մը տալ կուզենք արդոյ ընթերցասիրաց:

Հին ատենները տօն և ուրիշ նշանաւոր օրերու նկատմամբ դեռ տոմարական կարգադրութիւններ չեղած՝ Հրեւոյ մայրեցիք սովորութիւն մ'ունէին որ ամէն մէկ ամսոյ առաջինը սեպտեմբեր օրը բոլոր հասարակութիւնը ի մի վայր կը հաւաքուէր, և հոն ժողովրդեան առաջնորդները հրապարակաւ կ'իմացնէին նոյն ամսոյն մէջ պահուելու տօն և ուրիշ նշանաւոր օրերու ժամանակը:

Այս ծանուցման օրերը «Բալանտ» կանուանէին, որն որ մեր ալ տառադարձութեամբ «Կալանդ» քսածն է. անոնք ամէն մէկ ամսոյ առաջին օրն այսպէս կանուանէին, իսկ Հայքս միայն տարւոյն առաջին օրուան այդ անունը տուինք մինչև ցարդ: Այս բանին ստուգաբանութիւնը թէպէտ ճշդ չի գիտցուած չէ, սակայն հինքը անով ծանուցման օր ըսել ուզելին որոշապէս գիտենք:

Գամբ հին և նոր տոմարներուն հաշիւմէական կամ Լատինական տարւոյն թիւականը Հռոմուլոսի ժամանակէն կ'սկսի, որն որ Հռոմ մարդին

հիմնադիրն է Գրիգորի թուականէն իբր 753 տարի առաջ: Հռոմուլոս տարին տասը ամիսներու բաժնեց մարտէն ըսկըսած մինչև դեկտեմբեր ընդ ամենը 304 օր սեպտեմբր, իսկ անկէ ետքը Նոմա Պոմպիլիոս տարւոյն վրայ 55 օր ալ աւելցուց, և այսպէս յարեց յունական և փետրվար ամիսներն ալ միւս ամիսներուն: Նոմայի բրած այս կարգադրութիւնը շարունակեց մինչև 710 տարի չափ որ ատեն Գրիգորի թուականէն քիչ մը առաջ Յուլիոս կայսրը իրեն ժամանակակից եղող Սոսիտէն անուանի աստղագիտին հետ քննութիւն ընելով գտան որ Նոմայի ժամանակը եղած կարգադրութեամբ տարին ճշգրտութենէ շատ խտորած ու ետ մնացած էր մինչև այն ատեն: Ուստի տարին իր տեղը բերելու համար 15 ամիսներէ կամ 443 օրերէ բազկացեալ տարի մը շինեցին, որն որ Գրիգորի թուականէն 43 տարի առաջ յունական առաջին օրը լնացաւ և այս ժամանակէն տարւոյն ամիսները կանոնաւոր վիճակի մէջ դրուեցան արեւական ընթացքին համեմատ:

Նոմայի տարին արեւադարձական տարին տասն օր կարճ էր, վասն որոյ Յուլիոս յունական, օգոստոս և դեկտեմբեր ամիսներուն վրայ երկու քանակ օր աւելցուց, և ապրիլ, յունիս, սեպտեմբեր և նոյեմբեր ամիսներուն վրայ մէկ մէկ օր: Նաև կարգադրեց որ ամէն չորս տարին անգամ մը փետրվարի վրայ օր մը աւելի դրուի որն որ նահանջ կըսուի:

Ահա այս է հին բնական տոմարի կարգադրութիւնը, որ մինչև ցայսօր Յոյնք և Հայք բոտ այնմ կ'հաշուեն իրենց տարւոյն ժամանակը:

Գամբ որ չորեքսուսաներորդ դարու սկիզբը երբոր աստղագիտական գիտութիւնը աւելի ընդարձակուած, և անոր վերաբերեալ այլ և այլ գործիքները աւելի շատցած ու կատարելագործուած էին, աւելի նուրբ և մանրամասն հաշիւներով գտնուեցաւ որ արեւադարձական ուղիղ տարին չէ թէ Յուլիոս կայսր ժամանակը հաշիւ եղածին պէս 365 օր և 6 ժամ էր, այլ 365 օր 5 ժամ 48 րոպէ և 45 1/2 մասն: Եւ տեսան որ Յուլիոս կայսր ըրած կարգադրութեամբ ամեն 131 տարի անցնելուն արեւական գիշերաշառաւար կէտին հասած ըլլալուն հաշիւը մէկ օր կ'ընդհատուի Յուլիոս և Սոսիտէն գիտեցին և տեսան որ գարնանային գիշերահաւասարը մարտի 25 րդ օրն էր. իսկ չորրորդ դարու սկիզբները Նիկիոյ ժողովքին ատենը անհետեցաւ որ չորս օր ետ գացեր էր այսինքն մարտի 21 րդ օրուանը: Թէպէտ այն ժամանակը ոչ այս սխալման պատճառը գիտեցանք ոչ ալ զայն շտկելու ջանք մը չ'գործ դրուեցաւ: Նրբոր 4582 թուականին գիշերահաւասարը մարտի 11 րդ օրուան պատահեցաւ, այն ատեն հարկաւոր սեպտեմբեր օր Յուլիոսի կամ հին տոմարին վերջնական ճշտութիւն մը տրուի: Արդ Գրիգորիոս Ժ. րդ պապը բազմաթիւ աստղաբաններ և հաշուագէտներ հրահրեց ի Հռոմ, և զանոնք լման տասը տարի աշխատեցնել և զանազան գործողութիւններ ընել տալէն ետք՝ վերջապէս եղած բազմազործողութեանց մէջէն ընդհանուր համոզմամբ և հաւանութեամբ միտին մէկը նուազագէտ սեպտեմբեր և Այն ժամանակը հոկտեմբեր ամիսէն 11 օր կտրեցին, որով նոյն ամսոյն կրդ օրը 15 րդ անուանեցին և

այնպէս հրատարակեցին: Այս կերպով Յուլիոսի ժամանակը եղած փոքր սխալ մունքով մը մինչև այն ատեն գոյացած չփոթութիւնը ուղղուեցաւ: Սակայն ասով բանը չէր լմնաւոր. ետքը ըլլալու սխալմանց և չփոթութեանց առաջին ալ առնել հարկաւոր էր. ուստի կարգադրութիւն մը ըրին, որ չորս տարին անգամ մը փետրվարի վրայ օր մը աւելնայ ինչպէս որ առաջ. և 1600, 2000, 2400, 2800 և այսպէս ամեն չորրորդ դարու վերջը նահանջ տարի սեպտեմբր, իսկ 1700, 1800, 1900, 2100 ևն. տարիները ոչ նահանջ, այլ իբրեւ հասարակ տարի սեպտեմբր և Ահա այսպէս հին տոմարին սխալմունքը շրջուեցաւ, ու նոր և ուղիղ կամ յաւելուողի մօտ տօմարը յառաջ բերուեցաւ: Ուղիղի մօտ բոլոր, քանզի այն ալ շուրջ բացարձակ ճշտութիւն. բայց հինին հետ բազդաւորով շատ մօտ է ճշտութեան. 5000 տարուան մէջ հազիւ կրնայ օր մը կամ օրու կէս ետ մնալ գիշերահաւասարը:

Գամբ որ հին և նոր տոմարներուն մէջ երեցած արդի 12 աւուր տարբերութեան սխալմունքը թէպէտ փոքր և ոչինչ բանի մը պէս կերելայ մեզի, բայց աշխարհիս թուականը եթէ ասկէ քանի մը հազար տարիներ անդին շարունակելու ըլլայ, այն փոքր սխալած սխալմունքն ալ կամաց կամաց պիտի աճի ու մեծնայ: Գուցէ ժամանակ պիտի գտայ, որ յատկանշիք իրենց նոր տարին սկսած ատենը՝ Յոյնք և Հայք ձմեռ օգոստոսի մը մէջ պիտի գտնուին, և տակաւին սպասեն ամառ յունուարի մը՝ նոր ատրի սկսելու համար:

Փոքր սխալմունքները քանի որ երթան կ'մեծնան, այսպէս եւ բարոյական սխալմունքներն ալ: Սխալմունքի մէջ ինչպէս ներելի է. բայց զանիկայ ճանաչաւ և անկէ դուրս ելնելու կամք և պատրաստութիւն չունենալը՝ ոչ միայն ներելի չէ, այլ նաև դատադարձ տրելի:

Խ. Հ. Ստեփան Խիթիւն

Միլէթի միջ չու իւրի նիւսումնաւոր հայտնիք պիտի անէ ի վէլ ի ծրայ ի լիւմէ մէքիկէ պօրճու տուր, զիրա, վազաւ էօյլէ տիւ. պիլմէմէք անբաւ տէյիլ իւմ տէ, էօյլէմէմէք բէք անբաւ տըր:

ՀԱՆՐԱԿԱՆ ՕՐԱՅՈՅԹ

Պու անէ տէկին միլէթի միջոցէն չէ օրացոյցար թերթիկ օրուուպ հէր պիրինին մուհաւէնաթը ատիտէսի սէյտանտա իւմ տէ, պտտէ ֆաշարդարեան ֆապրիգապնտան եէնի չեք միջօլան իլ պու Օրացոյց սէնէնին հէր պիլիլիւն իւլ լիւսանտան իւլէրինտէ եաշլիլը, վէ տիլարտա տալըպ հէր կիւն պիրէր սահիֆէսին երթարապ սէնէնին նիհայէթինէ տէյին չէմի վէ գամէրիլ ալլարին կիւնիլինիլ կէօզ էօնիլնէ կէլմէքտէ օլուպ, պու անէ տէյին տիլվարարտա տալըան բուղնամէլէրին էն ալէասը տըր:

Սաթըլըր ֆիլ 4 զշ. քէնտիլ ֆապրիգապնտա: